

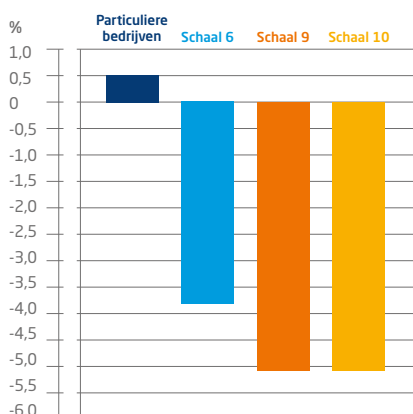
NULLIJN SCHAADT UITVOERINGSORGANISATIES RIJKSOVERHEID

Wat betekent het bevriezen van de lonen in 2026 voor de uitvoeringscapaciteit van de rijksoverheid? Lees het volledige artikel over de effecten van de nullijn voor rijksambtenaren in 2026 op esb.nu.

POLITIEKE CONTEXT

- Het kabinet-Schoof besloot in 2024 dat de lonen van rijksambtenaren in 2026 niet mogen stijgen (de nullijn).
- Hierdoor worden de beloningsverschillen tussen beleidsmakers, inspecteurs en uitvoerders en andere sectoren groter.
- Er was politiek draagvlak om uitvoeringsorganisaties te ontzien bij bezuinigingen op de Rijksoverheid. Ook de formerende partijen (D66, CDA en VVD) willen de uitvoeringsinstanties versterken.
- Dat is positief, maar onvoldoende zolang de nullijn blijft bestaan.
- De nullijn werkt juist tegen het versterken van de uitvoering en raakt de uitvoeringsorganisaties direct.
- De oppositie waarschuwt voor risico's op personeelstekorten.
- De minister erkent die risico's, maar laat nog wel ruimte om de uitvoering alsnog te treffen.

REËLE LOONONTWIKKELING CAO-SECTOR PARTICULIER BEDRIJVEN EN SCHALEN CAO RIJK

Data: CBS/ESB

Bron: Felix Kram (2026) Nullijn schaad uitvoeringsorganisaties Rijksoverheid. Economisch Statistische Berichten, te verschijnen.

BESTAANDE LOONACHTERSTAND¹

Werknemers bij het Rijk verdienen in 2022 gemiddeld al minder dan vergelijkbare medewerkers buiten de Rijksoverheid. Met name jongere werknemers van alle opleidingsniveaus en praktisch opgeleiden liepen bij het Rijk een aanzienlijke loonachterstand op.

Hbo-bachelor	Hbo-master & MBO	Jonger dan 35 jaar
-6%	-5%	mbo: -11% bachelor: -14%

De nominale loonontwikkeling bij de gehele Rijksoverheid lijkt sinds 2022 geen grote inhaalslag te hebben gemaakt op de markt.

Loonstijgingen 2023-2025:

Marktsector	Rijk
+15,7%	+14,9% (schaal 10)- 15,3% (schaal 6)

¹ Heyma, A., J. van Kesteren en A. Rutten (2023) Arbeidsvoorwaarden publieke sector: Vergelijking arbeidsvoorwaarden tussen overheid, onderwijs en zorg en met andere (private) sectoren. Eindrapport SEO Economisch Onderzoek, Publicatienummer 2023-154

EFFECT NULLIJN OP NETTO LOON*

Schaal 6	Schaal 9	Schaal 10
gemiddeld -€100 per maand	gemiddeld -€175 per maand	gemiddeld -€200 per maand.

*aan deze bedragen kunnen geen rechten worden ontleend.

IMPACT OP UITVOERINGSORGANISATIES

De uitvoering is het grootste onderdeel van de Rijksoverheid, goed voor ongeveer 71% van het al rijksambtenaren. De uitvoering kampt met een krappe arbeidsmarkt en sterke vergrijzing en moet daarom een aantrekkelijke werkgever blijven. Zo niet, komt de dienstverlening onder druk te staan.

PERSONEEL BIJ HET RIJK NAAR TYPE FUNCTIE

	Beleid	Uitvoering	Inspectie	Ondersteuning	Totaal ¹
Omvang 2024 (fte)	18.912	111.446	9.950	16.707	157.019
Groei 2018 - 2024 (fte)	7.197	27.801	2.787	5.698	43.483
Aandeel in de groei 2018 - 2024	17%	64%	6%	13%	100%

¹ Inclusief 3 fte aan niet-toegewezen functies

Data: Tweede Kamer (2025a; 2025c) | ESB

VERSTERKING LOONVERSCHIL DOOR NULLIJN

De nullijn maakt het voor de Rijksoverheid naar verwachting moeilijker om personeel te werven en verhoogt uitstroom naar andere sectoren. De lonen bij de Rijksoverheid na 2026 zouden juist harder moeten stijgen dan de lonen in de marktsector om de achterstand op de inflatie en de andere sectoren in te halen.

- Contractloonontwikkeling bij het Rijk daalt verder reëel in vergelijking met markt

Bij functies	Verwachting 2026
DJI schaal 6 (mbo)	Inflatie: +2,3%
Belastingdienst schaal 9 (jong hbo)	Marktloonstijging: +4,2%
Rijkswaterstaat schaal 10 (hbo)	Rijk loopt verder achter

Achterstand moet na 2026 worden ingehaald wat een nog grotere toekomstige loonclaim veroorzaakt.

BEZUINIGING OP PAPIER VERSUS PRAKTIJK

Tegenover de nadelen van de nullijn staat slechts een bescheiden besparing:

Geschatte besparing kabinet	Geschatte besparing CPB
€ 600 miljoen (structureel)	€300 miljoen (2028)

De besparing is incidenteel, omdat loonachterstand later moet worden rechtgezet.

CONCLUSIE

De nullijn raakt alle onderdelen van de Rijksoverheid, inclusief de uitvoering, en heeft direct effect op werving en personeelsbehoud.

- vergroot structurele loonachterstanden
- verhoogt vertrek rijksambtenaren en belemmert werving
- brengt cruciale uitvoeringscapaciteit in gevaar
- levert slechts een beperkte tijdelijke besparing op
- Daarmee schaadt de nullijn voor rijksambtenaren in 2026 de uitvoeringsorganisaties ernstig en staat zij haaks op het doel om deze organisaties te versterken.

Bron: Felix Kram (2026) Nullijn schaadt uitvoeringsorganisaties Rijksoverheid. Economisch Statistische Berichten, te verschijnen.